

reu, sent al mateix temps molt *arenisc*, «abunda --- de sauló o terra arenisca, de figueras y figas de moto ---», B. de Maldà, *Excursions*, pp. 122, 72], probablement pres del cast. *arenisco* [1490] (cf. tanmateix una incerta conjectura en *EntreDL II, Top. de la Vall de Camprodon*, a propòsit de *Danariscia*).

Arenívol. *Arenós* [S. XIV, *Cròn. del Cerimoniós*; popular encara pertot: «hi ha un serra de pedra arenosa», oït a Alfàs, 1963]. *Enarenat*. *Desarenar*. Erudit: *arenula* [-ola, S. XV]; *arenulaci*; *arenulós*.

Areny 'arenal', mot vell i cabdal, peculiar del cat. (ja preocupava Balari)¹ que ja es troba sovint, en formes més o menys llatinitzades en docs. des del S. IX: Alart cita in *arengo* (g és grafia arcaica per y) en un de 878; «de orientis in ipso *arinio* de ipso villare», a. 977 (*Cartul. de St. Cugat* I, p. 100), altrament després en docs. ross. com a *ipsum aren* el 1114, *ipso arenio* 1160, 1321, 1327, 1339, 1379, 1606 (Alart, *InuLCat.*, s. v.); com a nom d'Areny de Ribagorça trobem *Arinio* a. 823, *Aregno* 1055, *Arenn* 1165 (RLiR xxiii, 44); s'aplicà també un poc extensivament al gran sorral salí de la muntanya de Cardona: «en *arigno* o tall de la sal», a. 1258.² Segueix usant-se en el S. XV: «tenint lo siti lo rey Alfonso, son frare, sobre la ciutat de Nàpols, estant lo dit infant don Pedro en lo *areny* davant lo Carme», *Fi dei C. d'Urgell* (NCL, 93); «terra pus ferma, / nova, més plana, / blana, solana, / tot bon terreny / luny de l'*areny*, / bon regadiu», Jaume Roig (*Spill*, 13426). Bast. Bass., 148-149 apleguen 16 testimonis del b. ll. cat. *areneum*, -ium, des de 977 a 1189, tots ells provinents del Barcelonès i Maresme (la forma catalana *aren(g)* en els anys 1036, 1069 i 1143).

No caldrà que en donem gaire més informació, car el mot ha seguit en ús entre els millors escriptors i tècnics dels nostres dies: molt sovint en les obres de Pau Vila, etc.; «davalla damunt l'*areny* d'aquesta platja i reposa la testa febrosa en la sorra humida que han escampat jugant amb les pales els teus fills!», PCoromines, *Cartes d'un Visionari* (IX, p. 129, § 28).

Com a NL apareix en noms de pobles³ i partides almenys de tot el Principat, fins al Pallars i *Arenys* d'Algars (Matarranya), veg.-ne encara dades antigues de Lleida i València en el *DAG*: l'*Areny* en els afores d'Esterrí d'Àneu, Prats de l'*Areny* a Llessui, *Les Arenys* i *Arinyoles* partides veïnes una de l'altra a Espuï de Flamicell.⁴ Accs. particulars: 'lloc on neix una petita font o corrent d'aigua' pel peu de Montserrat (*CosCatMancom.* II, 68); dues menes de núvols diferents dels «castells» ['nimbus?'] que assenyalen pluja, el collectiu *areny* del qual hi ha una classe que anuncia bon temps ['cirrus', crec] i una altra que també «designa pluja» ['cúmulus?'] a l'Alt Berguedà (Gresolet, 1936).

Ens intriga la formació d'aquest mot, tan vell i típic nostre. Des d'antic s'ha suposat que es formà en llatí vulgar un adjectiu *ARENĒUM, que aviat se substituiria. Jo mateix ho he admès així i no ho rebutjo pas. De fet es pot donar per segur l'ús adjectival, en el nom BALTEUM ARENEUM 'balç arenós' que

ha donat el del poble baix-berguedà de *Balsareny* (E.T.C. I, 38; II, 267), comprovat tant per les formes antigues com per la forma del lloc. Però reconec que no es pot reprimir un fort dubte en veure que aquesta formació, no solament no es troba en cap text de llatí vulgar o tardà, sinó que tampoc es comprova absolutament en formes de cap altra llengua romànica (complet silenci en el *REW* i *FEW*).⁵ Ara bé no fóra inconcebible que en català s'hagués format d'*arena* un derivat adjectiu *areneny, tal com s'hi han creat *ferreny*, *pedreny*, *sedeny* (o *cereny*), *pelleny* 'espècie de garbell' (= gc. *perenh*), i el modern *greny* que prové certament de *greeny* derivat de l'antic *gre(z)eny* 'fet de gresa' o pedra gredosa, CRETEA (amb la ð caiguda davant l'accent i conservada en posició postònica, segons la norma fonètica establerta). La seqüència -en + -eny invitava tan fortament a l'haplologia, que no fóra massa xocant d'haver d'admetre que en aquest cas la trobem consumada pertot abans de l'aparició dels primers textos.

¹ *Influència de la Civ. Rom. en la Top.*, 44-46; cf. *Orig.*, 130-1, però no hi aporta complements en el *DBal.* — ² En la trad. catalana que se'n va fer el 1560: «don una somada de sal en la nostra salina de Cardona o en ar- o tall de la sal», que Serra i Vilaró parafraseja 'una somada de sal, que podia anar-se a collir a l'*areny* de la seva s. de C.', *BCEC*, 1908, 117n. El mateix Serra tradueix per «l'*areny* de Cardona» una variant formativa usada un poc abans en llatí el 1191: «dum sal currerit et venderit in *arenario* Cardonae», *La B. de Pinós i Mat.* III, 111. — ³ No en *Castell de l'Areny*, grafia ben mirat errònia per *Dalareny* o d'*Alareny* < *Adalareny*. Si l'autor de l'article d'*AlcM* hagués llegit atentament la nota d'E.T.C. I, 244, 15, 37, hauria vist que l'evolució fonètica d'ATHALASINDUS ha seguit ací els patrons generals. Al mig d'una escarida serra, certament sense areny enlloc. — ⁴ *Arenium* nom d'una antiga població itàlica, és frívol barrejar-lo amb això car pot tenir tres o quatre orígens molt raonables i sense cap relació amb el nostre. — ⁵ Res en oc., cast. ni gall.-port. Res, en efecte, en cap dicc. ni glossari gallec. Excepció única en un doc. de 1484 que el P. Martín Sarmiento (mj. S. XVIII) va llegir a Pontevedra: «vay de longo con hum peirao <'moll, embarcador'> e eirado, que hé da dita casa e confraria, con huma porta travesa contra o mar e *areyño*, e entesta con seu outón» <'xamfrà elevat d'una casa'>. Són, doncs, unes afrontacions, on tot està en regla, i el verb *entestar* és el correcte per a aquesta idea (*Catálogo de Voces Gallegas*, fº 179r, p. 392, de la il·lustradíssima ed. de Pensado). I no trobant-se això en altres fonts gallegues ni lusitanes cal desconfiar (*DACGall.*, Vall., Lúgrís, Eladio i el seu apèndix, Carré, Irm. da Fala). Només el poc crític Crespo Pozo, s. v. *arenal* dona *ariño* «arenal donde es fácil la pesca de las lampreas», i si bé fa una referència a l'*Elucidario* de Viterbo, com que *ariño* tampoc no es comprova en cap de les fonts que he esmentat, em pregunto si Crespo i Viterbo